

ობიექტური შერაცხვის პრობლემა ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლე, ასოცირებული პროფესორი, სამართლის დოქ. **ლავერენტი მალაქელიძე**, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

I. შესავალი

შედეგის ობიექტური შერაცხვის შესახებ მოძღვრების განვითარებას ქართულ სისხლის სამართლის დოგმატიკაში არცთუ ხანგრძლივი ისტორია აქვს. გერმანულ სისხლის სამართლის დოგმატიკაში იგი გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან მოყოლებული ინტენსიურად ვითარდებოდა. მოგვიანებით მისი აღიარება ევროპის სხვა ქვეყნებში და, მათ შორის, საქართველოშიც მოხდა.¹ შედეგიან დელიქტებში ანუ ისეთ დანაშაულებში, რამაც მართლსაწინააღმდეგო შედეგი გამოიწვია აუცილებელია მიზეზობრივი კავშირის დადგენა ქმედებასა და შედეგს შორის. ამასთან, არა აქვს მნიშვნელობა ასეთი დელიქტები განზრახ არის ჩადენილი, თუ გაუფრთხილებლობით. თანამედროვე ქართულ სისხლის სამართლის დოგმატიკაში მოქმედებასა და შედეგს შორის კავშირი ორ საფეხურად დგინდება. პირველად მონმდება კაუზალობა ქმედებასა და შედეგს შორის, მეორე ეტაპზე კი, თუკი მიზეზობრივი კავშირი დადასტურდა, საჭიროა გაირკვეს, პირს დამდგარი შედეგი ობიექტურად უნდა შეერაცხოს თუ არა.²

როგორც ცნობილია, კაუზალობის დადგენა სპეციალურ სამართლებრივ ცოდნას არ მოითხოვს,

¹ გერმანულ სისხლის სამართალში შედეგის ობიექტური შერაცხვის ისტორიული განვითარების შესახებ იხ. *Hübner, Christoph, Die Entwicklung der objektiven Zurechnung, 2004*, ხოლო ავსტრიულ სისხლის სამართალში *Reitmaier, Andrea, Die objektive Erfolgszurechnung im österreichischen Strafrecht, 1998*. ქართულ სისხლის სამართალში ეს პრობლემა პირველად მონოგრაფიულ დონეზე დაამუშავა და განავითარა პროფ. მ. ტურავამ თავის სახელმძღვანელოში. ამის შესახებ იხ. *ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011*, გვ. 215-260.

² შდრ. *ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, 2013*, გვ. 126; *დვალიძე, ირაკლი, შედეგის ობიექტური შერაცხვა და იარაღის დაუდევრად შენახვის დასჯადობა ქართული სისხლის სამართლის მიხედვით, „სამართლის ჟურნალი“, N1, 2017*, გვ. 318.

რადგან იგი წარმოადგენს სპეციალისტის პროფესიულ შეფასებას და შესაძლებელია, დადგინდეს მხოლოდ ემპირიული დაკვირვებითა და ბუნების კანონების გამოყენებით. მაშინ როცა, ობიექტური შერაცხვა შეადგენს წმინდა შეფასებით-სამართლებრივ კატეგორიას და ნიშნავს იმის გარკვევას, პირს თავის ქცევით გამოწვეული შედეგი როგორც „საკუთარი ქმნილება“ ნორმატიულად უნდა შეერაცხოს თუ არა.³ ნიშანდობლივია, რომ სწორედ ამ ობიექტური შერაცხვის ფარგლებში გერმანულ დოქტრინაში აღიარება ჰპოვა ე.წ. რისკის თეორიამ, რომლის თანახმადაც, დამდგარი შედეგი პირს მხოლოდ მაშინ შეიძლება შეერაცხოს ობიექტურად, თუ მან თავისი ქმედებით, რომელიც მიზეზობრივ კავშირია შედეგთან, სამართლებრივად მნიშვნელოვანი, დასაძრახი (აკრძალული) რისკის (საფრთხის) მდგომარეობა შექმნა (ან აამაღლა), რაც კონკრეტულ შედეგში იქნა რეალიზებული.⁴ ამდენად, შედეგის ობიექტური შერაცხვისას, ყურადღებაა გასამახვილებელი როგორც სამართლებრივად აკრძალული რისკის (საფრთხის) მდგომარეობის შექმნაზე, ისე ამგვარი რისკის ამაღლებაზე.⁵ განსხვავებული მდგომარეობაა უმოქმედობის დროს. კერძოდ, სამეცნიერო ლიტერატურასა და სასამართლო პრაქტიკაში, მოქმედებით ჩადენილი დელიქტებისგან განსხვავებით, უფრო მეტ დისკუსიას იწვევს უმოქმედობის, განსაკუთრებით, გაუფრთ-

³ იხ. *ტურავა, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011*, გვ. 185.

⁴ ობიექტური შერაცხვის ეს ფორმულა მოცემულია არაერთ ავტორთან. იხ. *Jescheck/Weigend, AT, მე-5 გამოცემა, 1996*, გვ. 287; *Wessels/Beulke, Strafrecht, AT, მე-40 გამოცემა, 2010*, გვ. 65; *Kühl, Kristian, Strafrecht, AT, მე-6 გამოცემა, 2008*, გვ. 38; ქართულ ენაზე იხ. *ტურავა, მერაბ, სისხლის სამართალი, დანაშაულის მოძღვრება, 2011*, გვ. 222-230.

⁵ იხ. *Roxin, Claus, ZStW (Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft) 74 (1962)*, გვ. 411; *Roxin, Claus, ZStW 78 (1966)*, გვ. 214.

ხილებლობით ჩადენილი შერეული უმოქმედების შემთხვევები. კერძოდ, თუკი მოქმედებით რისკის ამაღლების შემთხვევაში, პირობათა თეორიის მიხედვით,⁶ მიზეზობრივი კავშირი ყოველთვის სახეზეა და შედეგის ობიექტური შერაცხვა ნორმატიულად წყდება, შერეული უმოქმედობისას საჭიროა, რისკის ამაღლების თეორიით ე.წ. კვაზიმიზეზობრიობის დასაბუთება,⁷ ვინაიდან, სწორედ ამგვარი მიზეზობრივი კავშირის დადგენის შემდეგ არის შესაძლებელი გაირკვეს პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხიც. გამომდინარე აქედან, წინამდებარე სტატიაში ყურადღება გამახვილდება შერეულ უმოქმედებით ჩადენილი გაუფრთხილებლობითი დელიქტების დროს შედეგის ობიექტურ შერაცხვაზე. კერძოდ, განხილვის საგანია, წარმოადგენს თუ არა ასეთ შემთხვევაში, დაცული სამართლებრივი სიკეთისათვის საფრთხის მდგომარეობის შექმნა (ამაღლება) შედეგის ობიექტურად შერაცხვის საკმარის წინაპირობას. ზემოაღნიშნული პრობლემა კი გაანალიზებული იქნება სასამართლო პრაქტიკის საფუძველზე.

II. შერეული უმოქმედობისას მიზეზობრივი კავშირის დეფინიცია ქართული სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით

შერეული უმოქმედებით ჩადენილი დანაშაული შედეგიან დანაშაულთა კატეგორიას მიეკუთვნება. შერეული უმოქმედობისას დანაშაულის შემადგენლობის ნიშანია სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულებრივი შედეგის – განზრახ ან გაუფრთხილებლობით – გამოწვევა. სამეცნიერო დისკუსია იმის შესახებ, მიზეზობრივი კავშირი შერეული უმოქმედობისას პოტენციური, შესაძლო (ჰიპოთეტური) მიზეზობრივი კავშირია

⁶ პირობათა თეორიის შესახებ დაწვრილებით იხ. *გამყრელიძე, ოთარ*, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება, 2008, გვ. 92-98; *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, 2013, გვ. 93-94.

⁷ შდრ. *ტურავა, მერაბ*, სამართლებრივად დასაძრახი საფრთხის მდგომარეობის „რისკის ამაღლების“ რეალიზაცია მოქმედებით და უმოქმედობით ჩადენილ დელიქტებში, კრებული: სისხლის სამართლის მეცნიერება ერთიანი ევროპული განვითარების პროცესში, 2013, გვ. 5.

თუ ნამდვილი, უკვე წლებია რაც მიმდინარეობს.⁸ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის (შემდგომში – სსკ.) მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, უმოქმედობა მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო შედეგის ან კონკრეტული საფრთხის შექმნის აუცილებელ წინაპირობად, როდესაც (ა) პირს მოქმედების სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობა ეკისრებოდა; (ბ) ამ მოქმედების შესაძლებლობა ჰქონდა და (გ) სავალდებულო და შესაძლებელი მოქმედებით შედეგი თავიდან იქნებოდა აცილებული. როგორც ნორმის შინაარსიდან ირკვევა, შერეული უმოქმედობის მიზეზობრიობა (ე.წ. კვაზიმიზეზობრიობა), განსხვავებით მოქმედების მიზეზობრიობისგან (ამ შემთხვევაში კაუზალობა, როგორც ზემოთ ითქვა, ორ საფეხურად დგინდება), სისხლის სამართლის სპეციალური ინსტიტუტია და განსხვავებულად, არაორდინალურად საჭიროებს დადგენა/დასაბუთებას. იგი ცალსახად წარმოადგენს შეფასებით კატეგორიას, მაშინ როცა, მოქმედების მიზეზობრიობა არ არის შეფასებითი, ნორმატიული კატეგორია, არამედ არის ბუნებითი, ობიექტური კატეგორია. კერძოდ, შერეული უმოქმედობის დროს უნდა დადგინდეს არა ის გარემოება, წარმოადგენდა თუ არა ესა თუ ის ქმედება დამდგარი კონკრეტული შედეგის აუცილებელ პირობას, ურომლისოდაც ამჯერად ეს შედეგი არ განხორციელდებოდა, არამედ ის, თუ როგორ განვითარდებოდა მოვლენა, პირს რომ განეხორციელებინა სამართლებრივად სავალდებულო და შესაძლებელი მოქმედება. მოცემულ შემთხვევაში, განსახილველია სწორედ ზემოთ მითითებული შერეული უმოქმედობის დასჯადობის მესამე წინაპირობის – სავალდებულო და შესაძლებელი მოქმედებით შედეგი თავიდან იქნებოდა აცილებული – დასაბუთება. კერძოდ, საკითხავია: (1) რამდენად შესაძლებელია, პირს დამდგარი შედეგი ობიექტურად შეერაცხოს მაშინ, თუკი კატეგორიულად, უტყუარად ვერ იქნება დადგენილი დანაშაულებრივი შედეგის თავიდან აცილებადობა; (2) ხომ არ არის შედეგის თავიდან აცილებადობისათვის საკმარისი დადგინდეს ამ შედეგის მხოლოდ სავარაუდოდ,

⁸ შდრ. *მჭედლიშვილი-ჰედრისი, ქეთევან*, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, 2011, გვ. 301-302, ასევე, იხ. *Jescheck/Weigend, AT*, 1996, გვ. 618.

საალბათოდ გამოწვევა და თუკი ეს ასეა, მაშინ ალბათობის როგორი ხარისხი არის აუცილებელი ამ დროს და (3) აღნიშნული სამართლებრივი ე.წ. „დილემის“ გარკვევაში დაგვეხმარება თუ არა ე.წ. რისკის ამაღლების თეორია.⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილი ამ პრობლემაზე პირდაპირ არაფერს უთითებს. ნიშანდობლივია, რომ არც სასამართლო პრაქტიკას ჩამოუყალიბებია შეფასების ნათელი და ერთგვაროვანი კრიტერიუმები და უნდა ითქვას, რომ არც ქართული სისხლის სამართლის დოქტრინა არის ერთსულოვანი აღნიშნულ პრობლემასთან დაკავშირებით. საკითხის უკეთ შეცნობის მიზნით კი მიზანშეწონილია, გავაანალიზოთ ქართული სასამართლო პრაქტიკა.

III. უმოქმედობის დროს მიზეზობრიობის პრობლემაზე ქართული სასამართლო პრაქტიკა

ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში ადგილი ჰქონდა ისეთ შემთხვევას, როდესაც კონკრეტულ სისხლის სამართლის საქმეზე ჩატარებული ექსპერტიზის დასკვნის შედეგად, უტყუარად/კატეგორიულად ვერ დგინდებოდა ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის მიზეზობრივი კავშირი. კერძოდ, სიღნაღის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 22 აგვისტოს განაჩენით,¹⁰ ბრალდებულები გ.მ.-ი და ი.დ.-ი საქართველოს სსკ-ის 116-ე მუხლის (სიცოცხლის მოსპობა გაუფრთხილებლობით) პირველი ნაწილით წარდგენილ ბრალდებაში ცნობილი იქნენ უდანაშაულოდ და გამართლდნენ. საქმის ფაქტობრივი გარემოება კი მდგომარეობდა შემდეგში: 2013 წლის 04 სექტემბერს ქ. წნორის სამშობიარო სახლში გ.მ.-მა (მეან-გინეკოლოგი, ვინც უშუალოდ გაუკეთა საკეისრო კვეთა პაციენტს) და ი.დ.-მა (დამხმარე – მეან-გინეკოლოგი) 13:00 საათზე დაიწყო პაციენტის საკეისრო კვეთა, საკეისრო კვეთისას მათ მიერ მოხდა დაზარალებულის თეძოს მარცხენა გარეთა ვენის დაზიანება, რა დროსაც, 13:40 საათზე დაიწყო ინტენსიური სისხლდენა. გ.მ.-ი და

ი.დ.-ი ვალდებულნი იყვნენ დროულად ამოეცნოთ დაზიანებული სისხლძარღვი და დროულად მოეხდინათ მისი კომპრესია, რის შემდეგაც, დაუყოვნებლივ უნდა გამოეძახებინათ სისხლძარღვთა ქირურგი, რომელიც მოახდენდა დაზიანებული სისხლძარღვის აღდგენას. თუმცა, მათ აღნიშნული მოთხოვნა არ შეასრულეს და დროულად არ გამოიძახეს სისხლძარღვთა ქირურგი. მხოლოდ შემთხვევიდან რამდენიმე საათის შემდეგ, დაახლოებით 18:00 საათზე, გამოიძახეს იგი, რაც აღმოჩნდა დაგვიანებული და მიუხედავად კატასტროფის ბრიგადის მიერ აღმოჩენილი და აღდგენილი სისხლძარღვისა, პაციენტის გადარჩენა მაინც ვერ მოხდა. ზემოაღნიშნულ სისხლის საქმეზე დანიშნული სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნის თანახმად კი, გარდაცვლილი პაციენტის გადარჩენის შანსი მხოლოდ იმ შემთხვევაში გაიზრდებოდა, თუ დროულად მოხდებოდა გ.მ.-სა და ი.დ.-ს მიერ დაზიანებული სისხლძარღვის „კომპრესია და ტამპონაჟი“. ამდენად, მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოდგენილი სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნით, კატეგორიულად ვერ იქნა დადგენილი მიზეზობრივი კავშირი გ.მ.-სა და ი.დ.-ს მიერ განხორციელებულ ქმედებასა და დაზარალებულის სიკვდილს შორის. სწორედ ზემოაღნიშნული საფუძვლით, პირველმა ინსტანციის სასამართლომ ორივე ბრალდებული წარდგენილ ბრალდებაში გაამართლა.¹¹ თუმცა, საინტერესოდ განვითარდა მოვლენები ამავე სისხლის სამართლის საქმეზე სააპელაციო სასამართლოში. კერძოდ, სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 2 ივნისის განაჩენით, ცვლილება შევიდა სიღნაღის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 22 აგვისტოს განაჩენში და ზემოაღნიშნული პირებიდან გამამართლებელი განაჩენი ძალაში დარჩა მხოლოდ გ.მ.-ს (დამხმარე – მეან-გინეკოლოგი) მიმართ, ხოლო ი.დ.-სთან (მეან-გინეკოლოგი, ვინც უშუალოდ გაუკეთა საკეისრო კვეთა პაციენტს) მიმართებაში გაუქმებული იქნა გამამართლებელი განაჩენი და დადგინდა გამამტყუნებელი განაჩენი.¹²

⁹ შდრ. *Puppe, Ingeborg*, in: *Festschrift für Claus Roxin*, 2001 გვ. 287.

¹⁰ იხ. სიღნაღის რაიონული სასამართლოს 2015 წლის 22 აგვისტოს განაჩენი საქმეზე N1/ზ-916-15.

¹¹ ანალოგიურად, მსგავსი დასაბუთებით გამართლებულები იქნენ ბრალდებულები სხვა სისხლის სამართლის საქმეშიც. ამის შესახებ იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 8 ივნისის განაჩენი საქმეზე N1/6581-13.

¹² იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 2 ივნისის განაჩენი სისხლის სამართლის საქმეზე N1/ზ-916-15.

სააპელაციო სასამართლო თავის განაჩენში ი.დ.-ს დასჯადობის დასაბუთებას შეეცადა სწორედ ი.დ.-ს ქმედებასა და დაზარალებულის გარდაცვალებას შორის მიზეზობრივი კავშირის დადგენით. კერძოდ, განაჩენის სამოტივაციო ნაწილში იკითხება: „... ნაცვლად იმისა, რომ ი.დ. უშუალოდ ჩართულიყო ოპერაციის წარმოებაში და დროულად ამოეცნო დაზიანებული სისხლძარღვი, დროულად მოეხდინა მისი კომპრესია, ტამპონადა და შემდეგ დაუყონებლივ გამოეძახა სისხლძარღვთა ქირურგი, მან აღნიშნულის შესრულება მიანდო თავისივე კოლეგასა და ქირურგს, რომელთაც ვერ შესძლეს დაკისრებული მოვალეობის შესრულება...“ ამ მსჯელობის შემდგომ სააპელაციო სასამართლო იქვე ასკვნის, რომ „...ი.დ.-ის ქმედება (ისეთი რთული ოპერაციის დაწყება, როგორც საკეისრო კვეთა) და შემდეგ მისი უმოქმედობა (სისხლდენის დაწყებიდან კატასტროფის ბრიგადის გამოძახებამდე) მიზეზობრივ კავშირშია დამდგარ შედეგთან და წარმოადგენს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის მთავარ პირობას, ურომლისოდაც ეს შედეგი არ დადგებოდა და არც ასეთი საფრთხე შეიქმნებოდა. ი.დ.-ს ეკისრებოდა მოქმედების სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობა, ჰქონდა ასეთი მოქმედების შესაძლებლობა და სავალდებულო და შესაძლებელი მოქმედებით შედეგი თავიდან იქნებოდა აცილებული.“ ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლო განმარტავს: „ი.დ.-ს ობიექტურად უნდა შეერაცხოს დამდგარი მძიმე შედეგი და იგი ცნობილი უნდა იქნეს დამნაშავედ საქართველოს სსკ-ის 116-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული ჩადენაში.“ ყურადსაღებია ამავე განაჩენში ასევე, მეორე ბრალდებულის გ.მ.-ს მიმართ წარმოდგენილი მსჯელობაც. კერძოდ, სააპელაციო სასამართლო მიუთითებს, რომ იგი „... ეთანხმება დაცვის მხარის არგუმენტაციას, რომ ჯგუფურად გაუფრთხილებელი დანაშაულის ჩადენას საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს, თუმცა, ცალკე აღებული გ.მ.-ის ქმედება (მიუხედავად იმისა, რომ წინდახედულობის ნორმები რაღაც დოზით მისი მხრიდანაც იქნა დარღვეული) ვერ გახდება მისი დამნაშავედ ცნობის საფუძველი, ვინაიდან იგი არ ყოფილა პაციენტის უშუალო გინეკოლოგი, არ მიუღია მონაწილეობა პოსტოპერაციულ საქმიანობაში და ოპერაციაში ჩაერთო მხოლოდ როგორც ასისტენტი“. სასამართლოს მსჯელობა კიდევ უფრო ნათელი

ხდება გ.მ.-ს ბრალდებასთან მიმართებაში, როცა პალატა იქვე აკეთებს შემდეგ დასკვნას: „ამასთან, საქმეზე ვერ დადგინდა რომელმა მათგანმა, გ.მ.-მა, თუ ქირურგმა ნ.ლ.-მა დააზიანა პაციენტის თეძოს გარეთა ვენა.“ ამდენად, როგორც ზემოაღნიშნული განაჩენიდან ჩანს, სააპელაციო სასამართლომ მხოლოდ ი.დ.-ს ქმედება და ამ ქმედების შედეგად დამდგარი მძიმე შედეგი მიიჩნია ობიექტური შერაცხვის საკმარის წინაპირობად, მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნის თანახმად, კატეგორიულად ვერ დგინდებოდა სასიკვდილო შედეგის თავიდან აცილებადობა.

ამ საქმის განხილვა გაგრძელდა ასევე, საქართველოს უზენაეს სასამართლოშიც. კერძოდ, სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის მიერ გაუქმებული იქნა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 2 ივნისის განაჩენი ი.დ.-ს ნაწილში და მის მიმართ კვლავ დადგინდა გამამართლებელი განაჩენი, ხოლო გ.მ.-ს მიმართებაში განაჩენი დარჩა უცვლელი.¹³ ნიშანდობლივია, რომ უზენაესმა სასამართლომ განაჩენის სამოტივაციო ნაწილში დასაბუთება წარმართა არა უმოქმედობის მიზეზობრიობის შესახებ მსჯელობის კუთხით, არამედ მთელი ყურადღება გაიტანა მხოლოდ ი.დ.-ს მიმართ არსებულ მტკიცებულებების არასაკმარისობაზე. სახელდობრ, უზენაესი სასამართლოს საკასაციო პალატა უთითებს, რომ წარმოდგენილი მტკიცებულებებით დაუდგენელია, თუ როდის დაზიანდა პაციენტის თეძოს ვენა ან ვინ დააზიანა იგი. შესაბამისად, უზენაესი სასამართლოს პოზიციით, აღნიშნული გარემოება ვერ გახდებოდა ი.დ.-ს მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველი. ამდენად, უზენაესი სასამართლო, თბილისის სააპელაციო სასამართლოსგან განსხვავებით, საერთოდ არ აანალიზებს უმოქმედობის მიზეზობრიობის დასჯადობის პრობლემას და მთელი სიმძიმის ცენტრი გადააქვს მხოლოდ მსჯავრდებულთა მიმართ არსებულ მტკიცებულებათა არასაკმარისობაზე. ამით კი, საკასაციო პალატამ ერთგვარად გვერდი აუარა შერეული უმოქმედობისას მიზეზობრივი კავშირის დასაბუთების შესახებ მსჯელობას და ამ პრობლემის გარკვევას.

სასამართლო პრაქტიკაში არსებობს ასევე, სხვა გადაწყვეტილებაც. კერძოდ, უზენაესი სასამართ-

¹³ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 31 დეკემბრის N438აპ-16 გადაწყვეტილება.

ლოს 2006 წლის 13 ივნისის განაჩენის თანახმად, მსჯავრდებულების მ.კ.-სა და ბ.თ.-ს ქმედებები საქართველოს სსკ-ის 342-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან (სამსახურებრივი გულგრილობა, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა) გადაკვალიფიცირდა 342-ე მუხლის პირველ ნაწილზე. საქმის ფაქტობრივი გარემოება კი მდგომარეობდა შემდეგში: 2002 წლის 8 თებერვალს საყოფაცხოვრებო ტრავმის შედეგად სხეულის დაზიანებით კასპის რაიონულ საავადმყოფოში მოთავსებული იქნა ვ.კ.-ი. ავადმყოფის ტრავმის ხასიათის გათვალისწინებით, საჭირო იყო მისი კონტროლი დინამიკაში, მაგრამ მკურნალმა ექიმმა მ.კ.-მა არაჯეროვნად შეასრულა თავისი სამსახურებრივი მოვალეობა. სახელდობრ, 9 თებერვლიდან 13 თებერვლამდე არ ჩაუტარა პაციენტს სისხლის ლაბორატორიული გამოკვლევა, რითაც დადგინდებოდა სისხლის შემცველობა, რაც, თავის მხრივ, საფუძველი გახდებოდა მუცლის ღრუს შესწავლის ანუ ექოსკოპიის ჩატარებისათვის. ასეთი გამოკვლევის ჩაუტარებლობამ კი მნიშვნელოვნად განაპირობა სწორი დიაგნოზის დაუდგენლობა, მკურნალობის არასწორი კურსის შერჩევა და ამის შედეგად ავადმყოფ ვ.კ.-ის გარდაცვალება. აღსანიშნავია, რომ მკურნალი ექიმის მ.კ.-ს გარდა, სასამართლოს განაჩენით, თავისი სამსახურებრივი მოვალეობა ასევე, არაჯეროვნად შეასრულა ქირურგმა ბ.თ.-მა, ვისი ბრალეული უმოქმედობის შედეგად, სახელმწიფო ბრალდების პოზიციით, მნიშვნელოვნად დაგვიანდა სწორი დიაგნოზის დადგენა და ავადმყოფის საოპერაციოდ მომზადება. სწორედ აღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემულნი იქნენ მ.კ.-ს და ბ.თ.-ი. საქმეზე ჩატარებული სასამართლო სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნის თანახმად კი, დროული, სწორი დიაგნოსტიკისა და ოპერაციული მკურნალობის დროულად დაწყების შემთხვევაში მნიშვნელოვნად გაიზრდებოდა ავადმყოფის გადარჩენის შანსი.¹⁴ თბილისის გლდანისა და აღმოსავლეთის რაიონული სასამართლოს 2003 წლის 17 ნოემბრის განაჩენით, ორივე ზემოაღნიშნული ბრალდებულის მიმართ წარდგენილ ბრალდებაში გამოტანილი იქნა გამამტყუნებელი განაჩენი, რაც ასევე, უცვლელად დარჩა თბილისის საოლქო სასამართლოს მიერ 2005 წლის 8 ივლისის განაჩენით.

რაც შეეხება უზენაეს სასამართლოს პოზიციას აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით, საკასაციო პალატამ, როგორც ზემოთ აღინიშნა, მსჯავრდებულების მ.კ.-სა და ბ.თ.-ს ქმედებები საქართველოს სსკ-ის 342-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან გადაკვალიფიცირა 342-ე მუხლის პირველ ნაწილზე. კვალიფიკაციაში ცვლილებას კი საფუძველად დაედო სასამართლოს შემდეგი მსჯელობა: „სისხლის სამართლის საქმეში არ მოიპოვება უტყუარი მტკიცებულება იმისა, რომ მ.კ.-სა და ბ.თ.-ის სავალდებულო მოქმედებით მძიმე შედეგი თავიდან იქნებოდა აცილებული. აღნიშნული კი, სასამართლოს პოზიციით, დადასტურებულია წინასწარი გამოძიებისას ჩატარებული ექსპერტიზის დასკვნით, სადაც ნათქვამია, რომ დროული და სწორი მკურნალობის შემთხვევაში, მხოლოდ გაიზრდებოდა ავადმყოფობის გადარჩენის შანსი, რაც იმას არ ნიშნავს, რომ მისი სიკვდილი აუცილებლად თავიდან იქნებოდა აცილებული და ასეთი შედეგი არ დადგებოდა“. აქედან გამომდინარე, საკასაციო პალატა ასკვნის, რომ არ არსებობს მიზეზობრივი კავშირი მსჯავრდებულების უმოქმედობასა და პაციენტის სიკვდილს შორის, რის გამოც გასაჩივრებულ განაჩენში სასამართლოს შეაქვს შემდეგი ცვლილება: ექიმების მ.კ.-სა და ბ.თ.-ის ქმედებას სსკ-ის 342-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან აკვალიფიცირებს ამავე მუხლის პირველ ნაწილზე¹⁵.

ამდენად, ყველა ზემოთ განხილულ გადაწყვეტილებაში, როგორც სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, ცალსახაა, რომ თუკი ექსპერტიზის დასკვნით კატეგორიულად ვერ დგინდება დამდგარი შედეგის თავიდან აცილებადობა, შედეგის ობიექტური შერაცხვა ვერ ხდება, ხოლო ვინაიდან გაუფრთხილებლობას მცდელობის სტადია არ გააჩნია, ვერც პირის დასჯადობის საკითხიც წყდება დადებითად დაუმთავრებელი დანაშაულისათვის. შესაბამისად, სასამართლოს ამ შემთხვევაში სხვა არაფერი რჩება, თუ არა ასეთი პირების გათავისუფლება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან. თუმცა, საკითხისადმი ასეთი მიდგომა არ არის მისაღები. როგორც აღმოჩნდა, პაციენტებს, ექსპერტიზის დასკვნებით, ჰქონდათ შანსი იმისა, რომ უფრო დიდხანს ეცოცხლათ, მათ მკურნალ ექიმებს რომ წინდახედულობის ვალდე-

¹⁴ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2006 წლის 13 ივნისის N482აპ-05 გადაწყვეტილება.

¹⁵ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2006 წლის 13 ივნისის N482აპ-05 გადაწყვეტილება.

ბულება შეესრულებინათ. ექიმებმა კი ეს რეალური შანსი წაართვეს თავიანთი უმოქმედობით, რაც გამოიხატა სამედიცინო თვალსაზრისით აუცილებელი და საჭირო ღონისძიებების გაუტარებლობაში. აღნიშნული გარემოება რისკის ამალგების თეორიით იწვევს სწორედ შედეგის ობიექტურ შერაცხვას. რისკის ამალგების ხარისხის გამოსახატავად ლიტერატურაში გამოიყენება სხვადასხვა ტერმინი: „მნიშვნელოვნად“ ამალგება,¹⁶ „არსებითად“ ამალგება¹⁷ და ა.შ. პროფ. მ. ტურავა თავის მონოგრაფიულ ნაშრომში შედეგის აცილებადობის შესაძლებლობის დასადგენად იყენებს ტერმინს: „რეალობასთან ახლოს მდგომი ალბათობის მაღალ ხარისხი“.¹⁸ ამ ტერმინის ქვეშ მ. ტურავა მოიაზრებს ლოგიკური ალბათობის სკალის იმ პროცენტულ რაოდენობას, რაც სრულიად საკმარისი უნდა იყოს შედეგის ობიექტურად შერაცხვისათვის. ავტორის აზრით, საქართველოს სსკ-ის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, მოითხოვება არა შედეგის თავიდან აცილების „აბსოლუტური უტყუარობის“, არამედ ალბათობის ისეთი ხარისხით დადგენა, რომელიც შესაძლებელია განისაზღვროს არანაკლებ 50-პროცენტიანი ალბათობით.

IV. დასკვნა

ამდენად, ქართული სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, თუ საქმის ფაქტობრივი გარემოებებიდან ვერ დგინდება უმოქმედობის დროს აუცილებელი მოქმედება გამოიწვევდა თუ არა შედეგის დადგომის თავიდან აცილებას, ან თუ არსებობს მხოლოდ იმის ალბათობა, რომ შედეგი შეიძლებოდა თავიდან ყოფილიყო აცილებული, მოქმედებს *in dubio pro reo*-ს პრინციპი, რომლის დროსაც პრობლემა წყდება ბრალდებულის სასარგებლოდ და შესაბამისად, ჰიპოთეტური კაუზალობაც გამოირიცხება. სასამართლოს პრაქტიკა ასეთ დროს მოითხოვს შე-

დეგის აცილებადობის დადგენას უტყუარად, კატეგორიულად და არა სავარაუდოდ ან სააღბათოდ. ამ პოზიციის საწინააღმდეგოდ კი არსებობს ქართულ და გერმანულ იურიდიულ დოქტრინაში თვალსაზრისი, რომელიც დაუსჯელობის ხარვეზის აღმოფხვრას ცდილობს იმით, რომ მოქმედებით ჩადენილი გაუფრთხილებლობითი დანაშაულებისათვის შედარებით გავრცელებულ რისკის ამალგების თეორიას უმოქმედობის მიზეზობრიობის დასასაბუთებლად იყენებს.¹⁹ კონკრეტულად, საქართველოს სსკ-ის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილის ინტერპრეტაციით, უმოქმედობის დროს ჰიპოთეტური მიზეზობრიობის დასადგენად, საჭიროა შედეგის აცილებადობის შესაძლებლობის დადგენა „რეალობასთან ახლოს მდგომი ალბათობის მაღალი ხარისხით“. მისი არსებობის დასაბუთება კი უნდა მოხდეს არა მხოლოდ მოსამართლის ზეპერსონალური თვალსაზრისიდან, არამედ აგრეთვე, ე.წ. ობიექტური პირის, ანუ გონიერი დამკვირვებლის პოზიციიდან გამომდინარე. სახელდობრ, სასამართლო პრაქტიკით რეალურად განსაზღვრული ალბათობის ხარისხის დასადგენად გამოყენებული უნდა იქნეს ე.წ. ობიექტური პირის, ანუ გონიერი დამკვირვებლის ფიგურა, რომელსაც საქმის გარემოებათა ფაქტობრივი განსჯით უნდა ჩამოუყალიბდეს თვალსაზრისი, რომ გაუფრთხილებლობით დელიქტებში, ბრალდებულის წინდახედულების ვალდებულების შესაბამისი მოქმედებით დაცული სამართლებრივი სიკეთე მაღალი ალბათობით შეიძლებოდა გადარჩენილიყო.

¹⁹ ასე, მაგალითად, გერმანიის სასამართლო პრაქტიკა ამ დროს წარმატებით იყენებს სწორედ რისკის ამალგების თეორიას, რომელიც შედეგის ობიექტური შერაცხვისა და პირის დასჯადობის დასაბუთებისათვის, საკმარისად მიიჩნევს მხოლოდ სიცოცხლის მცირე ხნით გახანგრძლივების შანსის არსებობას. კერძოდ, გერმანიის უზენაესმა სასამართლომ ერთ-ერთ გაუფრთხილებლობით ჩადენილ დელიქტში დაადგინა: „ქირურგიული ოპერაციის დროულად ჩატარების შემთხვევაში პაციენტი ქალბატონი რეალობასთან ახლოს მდგომი ალბათობის მაღალი ხარისხით, კიდევ ერთი დღე იცოცხლებდა.“ ამის შესახებ იხ. BGH NSZ (Neue Zeitschrift für Strafrecht) 1981, გვ. 219, ასევე, შდრ. ტურავა, მერაბ, სამართლებრივად დასაძრახი საფრთხის მდგომარეობის „რისკის ამალგების“ რეალიზაცია მოქმედებით და უმოქმედობით ჩადენილ დელიქტებში, კრებულში: სისხლის სამართლის მეცნიერება ერთიანი ევროპული განვითარების პროცესში, 2013, გვ. 72.

¹⁶ შდრ. Rudolphi, Hans-Joachim, Systematischer Kommentar zum StGB I, 2009, გვ. 40.

¹⁷ შდრ.: Roxin, Claus, in: Festschrift für Richard M. Honig, 1970, გვ. 139; Jescheck/Weigend, AT, 1996, გვ. 585.

¹⁸ იხ. ტურავა, მერაბ, სამართლებრივად დასაძრახი საფრთხის მდგომარეობის „რისკის ამალგების“ რეალიზაცია მოქმედებით და უმოქმედობით ჩადენილ დელიქტებში, კრებულში: სისხლის სამართლის მეცნიერება ერთიანი ევროპული განვითარების პროცესში, 2013, გვ. 75.